

Boerhaave Museum verwerft laatste X8, mainframe computer uit 1965

Een pronkstuk van de computerbouw

Anika van de Wijngaard

Leiden * Vier grote kasten van ruim een halve meter breed en twee meter hoog, vol met printplaten en draadjes. Rechts staat een ponsbandlezer, in het midden een paneel met schakelaartjes en links een typemachine. Het is eigenlijk maar een gedeelte van de Electrologica X8, een computer die in 1965 door de Nederlandse fabrikant Electrologica op de markt werd gebracht. Als de volledige computer in de tentoonstellingszaal van Museum Boerhaave was neergezet, had hij de zaal kunnen vullen. De overige kasten staan daarom in het depot.

De X8 was geen computer om in huis te hebben. Daarvoor was de machine te groot, te zwaar en ook te duur. Universiteiten en grote bedrijven als het KNMI en vliegtuigbouwer Fokker hadden wel interesse in deze zogenoemde mainframe computer; zij betaalden 2,5 miljoen gulden voor een exemplaar. Uiteindelijk werden er twintig van verkocht. Vandaag de dag is er nog maar één exemplaar over. Deze X8 stond jarenlang bij een universiteit in het Duitse Kiel. De Stichting Electrologica kwam de X8 op het spoor en zorgde ervoor dat de computer naar Nederland kwam.

Waarom is er nog maar één? Volgens computerhistoricus Gerard Alberts berust het waarschijnlijk op toeval en geluk: er werd vroeger eigenlijk niet bij stilgestaan dat deze grote computer later histo-

risch erfgoed zou zijn. Alberts is verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en doceert daar onder meer de geschiedenis van de wiskunde en informatica. Hij zit aan tafel met conservator Ad Maas van het museum. Samen met de Universiteit van Amsterdam, het Centrum Wiskunde & Informatica en de TU Eindhoven houdt Museum Boerhaave op zaterdag 24 maart een publiekssymposium over de X8. Tijdens dit symposium komen ook oud-medewerkers van Electrologica aan het woord en onderzoekers die betrokken waren bij de ontwikkeling van de Nederlandse computerbouw.

Het verhaal van de X8 begint bij het Mathematisch Centrum in Amsterdam, dat in 1946 werd opgericht. Het Mathematisch Centrum (tegenwoordig het Centrum Wiskunde & Informatica) was een onderzoeksinstituut, met een rekenafdeling die bouwde aan computers. Samen met een Haagse verzekeringsmaatschappij richtte het Mathematisch Centrum Electrologica op, om computers te produceren voor de markt.

In Engeland en Amerika was de ontwikkeling van computers al op gang gekomen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Na de oorlog volgde Nederland vrij snel, aldus Maas. Volgens de conservator paste dit ook in de geest van de wederopbouw. „Wiskundigen wilden zich nuttig maken voor de samenleving”, vertelt hij. „Ze wilden niet alleen bezig zijn met abstracte

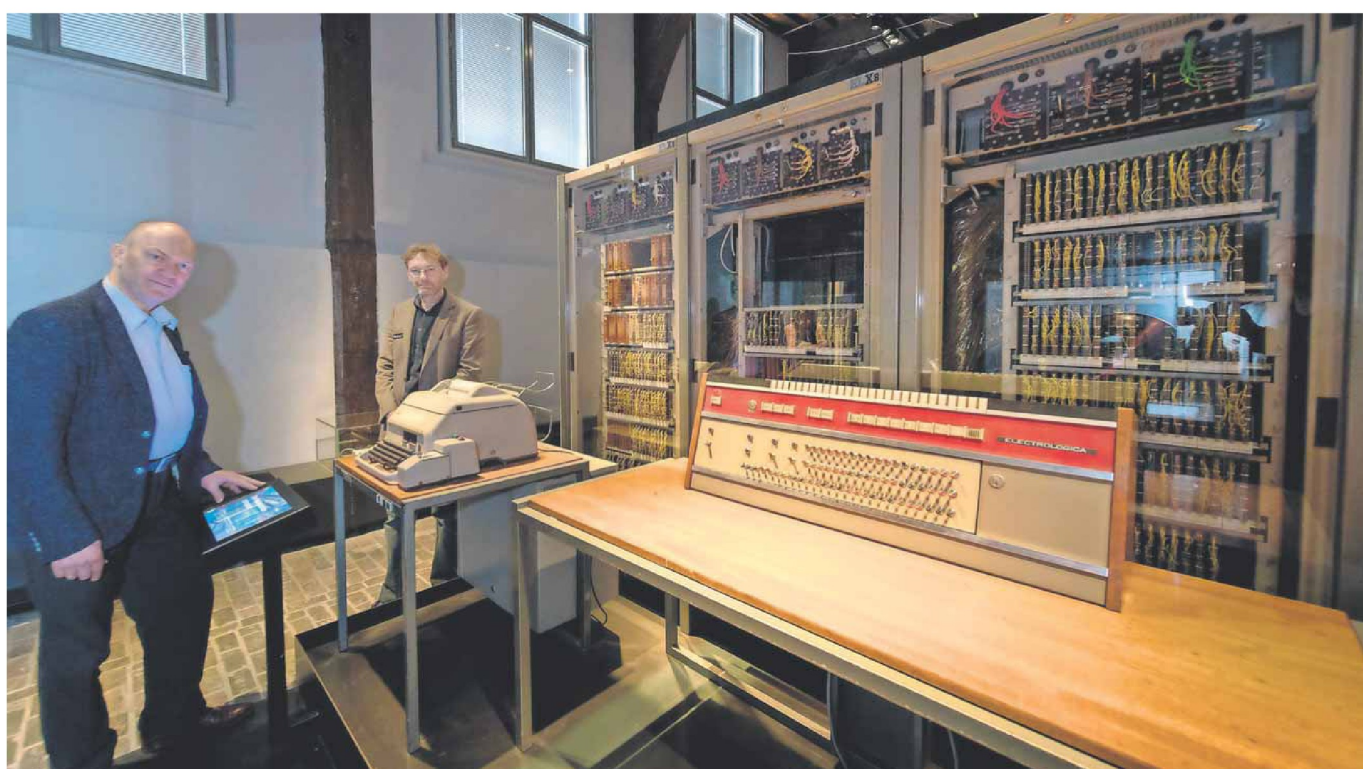
berekeningen.”

Volgens Maas worden computers vandaag de dag vooral gezien als communicatiemiddel, maar in het verleden werden computers, zoals de X8, alleen ingezet om grote sommen op te lossen, bijvoorbeeld bij de bouw van bruggen en de Deltawerken. „Daarvoor was rekenen gewoon mensenwerk”, zegt Alberts. Ook weersvoorspellingen, aerodynamica en zeestromingen konden, doordat het dynamische verschijnselen zijn, niet echt nauwkeurig worden berekend door mensen, maar de computer bood die mogelijkheid wel. Veel ‘ingenieurs-problemen’ zijn er anders uit gaan zien door de komst van de computer, aldus Alberts.

De X8 was niet de eerste computer die in Nederland werd gebouwd. Het Mathematisch Centrum presenteerde in 1952 al een computer, de zogenaamde ARRA. Maar deze computer heeft het na de presentatie eigenlijk nooit meer gedaan, aldus Alberts. Electrologica bracht een paar jaar later, in 1958, de voorloper van de X8 op de markt: de X1. De latere X8 was acht keer sneller dan zijn voorganger. „De X1 en X8 waren voor hun tijd wel echt goede computers”, zegt Alberts. „De X8 ging al aan de slag met het maken van berekeningen terwijl gebruikers nog cijfers aan het invoeren waren.”

www.rijksmuseumboerhaave.nl/X8
 Kosten 15,00 euro.

Computerhistoricus Gerard Alberts (l) en conservator Ad Maas van het Rijksmuseum Boerhaave. „De X8 was voor zijn tijd wel echt een goede computer.”

FOTO HIELCO KUIPERS

